

Ἡ Ὁγδὴ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος¹ Κωνσταντινούπολη 879-880

Ἡ 8η Οἰκουμενική, ἡ Φωτιανή, ἡ ἐν Ἀγία Σοφία Σύνοδος, συνέρχεται σὲ μιὰ περίοδο ἔντονης ἐκκλησιαστικῆς ἀναταραχῆς.

Ἀπὸ τῆ μιὰ οἱ προβληματικὲς σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, οἱ ὁποῖες ἐπισφραγίζονται μὲ Σχίσμα, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἐνδοεκκλησιαστικὲς διαμάχες στὸ κλίμα τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινούπολης χαρακτηρίζουν τὴν περίοδο αὐτή.

Πρόσωπα σημαντικά, τὰ ὁποῖα διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικὸ ρόλο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶναι ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος, ὁ προκάτοχός του Ἰγνάτιος, οἱ Πάπες Νικόλαος ὁ Α', Ἀνδριανὸς ὁ Β' καὶ Ἰωάννης ὁ Η', καθὼς καὶ οἱ Αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ καὶ Βασίλειος ὁ Α'.

Ὅμως τὸν κύριο καὶ καθοριστικὸ ρόλο κατέχει ὁ Μέγας καὶ Ἱερὸς Φώτιος, ὁ ὁποῖος ὅπως παρατηρεῖ ὁ Μεθόδιος Φούγιας, εἶχε τρεῖς μεγάλους ἐχθροὺς «τὸν ἑαυτό του ποὺ προκαλοῦσε τὸν φθόνο, τὸν πάπα ποὺ ζήλευε τὴν ἀκμὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἀντιπάλους του Ἰγνατιανούς, στοὺς ὁποίους προστέθηκε καὶ ὁ Αὐτοκράτορας»².

Ἐπίσης, θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τὶς ἐπιμονες προσπάθειες ἐπιβολῆς τῶν παπικῶν ἀξιῶσεων, δηλαδὴ τοῦ πρωτείου ἐξουσίας καὶ τοῦ ἔκκλητου.

1. Διάλεξη στὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη, 28 Μαρτίου 2000. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

2. Μεθόδιου Γ. Φούγια (Μητροπολίτου Πισιδίας), Ἑλληνες καὶ Λατίνοι, β' ἔκδοσις, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1994, σελ. 96.

α. Ἱστορικὸ πλαιῖο

Τὸ 858, ὁ Φώτιος σὲ ἡλικία 40 περίπου ἐτῶν³, ἀνέρχεται στὸν θρόνο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινούπολης, μὲ τὴν ἐντὸς ἑξὶ ἡμερῶν ἐξέλιξή του, ἀπὸ τὴν τάξη τῶν λαϊκῶν στὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα, δηλαδή «ἀθρόον».

Ὁ δρόμος αὐτός, ἄνοιξε μὲ τὴν κανονικὴ παραίτηση τοῦ Πατριάρχη Ἰγνατίου, ἢ κατ' ἄλλους, μὲ τὶς πιέσεις πρὸς παραίτηση καὶ τὴν ἐξορία, τὴν ὁποία ὑπέστη ὁ Ἰγνάτιος ἀπὸ τὸν Βάρδα, ἐπίτροπο τοῦ ἀνήλικου Αὐτοκράτορα Μιχαήλ⁴.

Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὁ Φώτιος ἐξελέγη ἔπειτα ἀπὸ καθολικὴ πίεση κλήρου καὶ λαοῦ⁵, ἔγινε δὲ δεκτὸς ἀρχικὰ ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιο⁶.

Ὅμως τὸ 859 ἀκράιοι Ἰγνατιανοὶ πραγματοποίησαν σύνοδο, ἢ ὁποία καθαίρεσε τὸ Φώτιο καὶ ἀποκατέστησε τὸν Ἰγνάτιο⁷.

Ὁ Φώτιος ἐπιζητώντας τὴν εἰρήνη, συγκάλεσε Σύνοδο τὸ ἴδιο ἔτος καὶ καταδίκασε τὸν Ἰγνάτιο⁸.

Καθὼς οἱ ἀντιδράσεις πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Φωτίου δὲν ἔλεγαν νὰ κοπάσουν, ἀνέλαβε πρωτοβουλία ὁ Αὐτοκράτορας Μιχαήλ.

Συγκάλεσε Σύνοδο τὸ 860, στὴν ὁποία παρέστησαν καὶ Λατῖνοι ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μεταβεῖ στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ σκοπὸ νὰ ἐξετάσουν τὰ γεγονότα μεταξὺ τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ Ἰγνατίου.

3. Κωνσταντίνου Σιαμάκη, «Εἰσαγωγή», ἐν Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Τόμος Χαράς, (Τ.Χ.) ἔκδ. Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 22.

4. Σπυρίδωνος Μπιλάλη (Αρχιμανδρίτου), Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμός, Τόμος Α', ἔκδ. ἀδελφότητος «Εὐνίκη», Ἀθῆναι 1988, σ. 208. Ἀνδρονίκου Δημητρακόπουλου (Αρχιμανδρίτου), Ἡ ἱστορία τοῦ Σχίσματος, ἔκδ. Τήνος, Ἀθῆναι 1996, σ. 22. ΘΗΕ, τόμος 12ος, σ. 23-24. Βλέπε ἐπίσης, Βασίλειου Θ. Σταυρίδη, «Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος Α' ὁ Ὁμολογητῆς», ἐν Κληρονομία, τόμ. 23, Θεσσαλονίκη Ἰουνίου-Δεκεμβρίου 1991, σ. 29.

5. Βλέπε Μεγάλου Φωτίου Α' ἐνθρονιστήρια ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπα Νικόλαο Α', ἐν Τ.Χ., ὅπ.π., σ. 186-187. Σπ. Μπιλάλη, ὅπ.π., σ. 208. Ἐλευθέριου Μερετάκη, «Εἰσαγωγή», ἐν Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Τὰ Ἀμφιλόχεια Α', ΕΠΕ, τόμος 130, Θεσσαλονίκη 1997, σ. 13.

6. Δοσίθεου Ἱεροσολύμων, Τόμος Χαράς, ὅπ.π., σ. 160. Σπ. Μπιλάλη, ὅπ.π., σ. 209.

7. Δοσίθεου Ἱεροσολύμων, ὅπ.π., σ. 160. Johan Meijer, A Succesful Council of Union, Ἀνάλεκτα Βλατάδων 23, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 22-23. Μεθόδιου Γ. Φούγια, «Εἰσαγωγή», ἐν J.-P. Migne P.G., τόμος 101, Ἐκδ. Κέντρου Πατερικῶν Ἐκδόσεων, Ἀθῆναι 1991, σ. ρ'.

8. Μεθόδιου Φούγια, «Εἰσαγωγή», ὅπ.π., σ. ρβ'.

Ἡ Ἡ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Λεπτομέρεια τοιχογραφίας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Στεφάνου, Ἁγίων Μετεώρων.

Ἡ Σύνοδος αὐτή, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε «Πρωτοδευτέρα» ἀναγνώρισε τὸ Φῶτιο καὶ καθαίρεσε τὸν Ἰγνάτιο⁹.

Δυστυχῶς ὅμως, ὁ Πάπας Νικόλαος ὁ Α΄, δὲν ἀναγνώρισε τὴν Σύνοδο, οὔτε καὶ ὑπέγραψε τὰ Πρακτικὰ τῆς, μάλιστα καθαίρεσε τοὺς ἐκπροσώπους του στὴν Σύνοδο αὐτή. **Ἐ**νῶ παράλληλα, μὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ὑποστήριξε, ὅτι δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ παύσουν τὸν Ἰγνάτιο καὶ νὰ ἐκλέξουν τὸ Φῶτιο¹⁰, χωρὶς τὴν δική του συγκατάθεση¹¹.

Στὴ συνέχεια ὁ Νικόλαος μὴ βλέποντας κάποια ἀντίδραση (ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του), συγκάλεσε σύνοδο στὴν Ρώμη τὸ 863, ἡ ὁποία καθαίρεσε καὶ ἀναθεμάτισε τὸν Φῶτιο.

Τέλος, πραγματοποιώντας τὶς ἀπώτερες βλέψεις του, ἀπέστειλε κληρικοὺς στὴν Βουλγαρία, ἡ ὁποία ὑπάγονταν στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐκεῖ οἱ δυτικοὶ ἀπεσταλμένοι ἄρχισαν νὰ εἰσάγουν τὶς δικές

9. Σπ. Μπιλάλη, ὀπ.π., σ. 209. Ἀνδρόνικου Δημητρακόπουλου, ὀπ.π., σ. 24. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνες καὶ Λατίνοι, ὀπ.π., σ. 98. Ἁγίου Νεκταρίου, Μελέτη Ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ σχίσματος, τόμος Α΄, ἐκδ. Νεκτᾶριος Παναγόπουλος, Ἀθήναι 1998, σ. 220-221.

10. Βασίλειου Θ. Σταυρίδη, ὀπ.π., σ. 27.

11. Σπ. Μπιλάλη, ὀπ.π., σ. 209. Κάλλιστου Ware (Ἐπισκόπου Διοκλείας), Ἡ Ὅρθοδοξη Ἐκκλησία, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1996, σ. 93.

τους παραδόσεις, καθὼς καὶ τὰ καινοφανή τους δόγματα, ἀμφισβητώντας τὴν κανονικὴ δικαιοδοσία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξυψώνοντας τὸ παπικὸ πρωτεῖο ἐξουσίας¹².

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Φωτίου στὶς ἐνέργειες αὐτὲς τοῦ Πάπα δὲν καθυστέρησε.

Ἀρχικὰ μὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Ἀρχιερατικοὺς θρόνους τῆς Ἀνατολῆς¹³ τὸ 866, καταδίκασε τὴν ἀντικανονικὴ εἰσπήδηση τῶν Λατίνων στὴν Βουλγαρία καὶ ἀναίρεσε μὲ συστηματικὸ τρόπο τὴν προσθήκη τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως¹⁴.

Ἀκολούθησε ἡ σύγκληση Συνόδου τὸ 867 στὴν Κωνσταντινούπολη, ἡ ὁποία καταδίκασε τὶς παπικὲς καινοτομίες καὶ καθαίρεσε τὸν Ρώμη Νικόλαο¹⁵.

Ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τῆς Συνόδου αὐτῆς, εἶναι ἀφ' ἐνὸς ἡ ὑπογραφή τῶν Πρακτικῶν της ἀπὸ 1000 περίπου κληρικοὺς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπισφράγιση τοῦ Σχίσματος μὲ τὴν καθαίρεση τοῦ Πάπα.

Ἡ ἄνοδος τοῦ Βασιλείου τοῦ Α' τοῦ Μακεδόνα (867-886) στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνο ἐπέφερε σημαντικὲς ἀλλαγές.

Ἡ νέος Αὐτοκράτορας στράφηκε στὴν Ρώμη γιὰ ὑποστήριξη, καθὼς ἀνῆλθε στὸν θρόνο μὲ δύο δολοφονίες, τοῦ Βάρδα καὶ τοῦ Μιχαῆλ τοῦ Γ'¹⁶.

Στὴν συνέχεια ἐκθρόνισε τὸ Φῶτιο, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀρνήθηκε νὰ κοινωνήσῃ τὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἀναβίβασε τὸν Ἰγνάτιο, ὁ ὁποῖος θεωροῦνταν παπόφιλος¹⁷.

Ἡ Ἰγνάτιος διέλυσε τὶς ἀντιδράσεις γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐκλογῆς του, μὲ τὴν σύνοδο τοῦ 869-870, ὅπου ὑπὸ τὴν προεδρία μάλιστα τῶν παπικῶν ἐκπροσώπων τοῦ νέου Πάπα Ἀνδριανοῦ τοῦ Β', καθαίρεσε τὸ Φῶτιο καὶ ἐπικύρωσε τὸν ἀποστείλαντα παπικὸ Λίβελλο (Libellus Satisfactionis).

12. Βασίλειου Κ. Στεφανίδη (Ἀρχιμανδρίτου), Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστήρ» Ἀλ. & Ε. Παπαδημητρίου, Ἀθήναι 1970, σ. 353. ΘΗΕ, τόμος 12ος, σ. 24. Ἀνδρόνικου Δημητρακόπουλου, ὅπ.π., σ. 24-25. Σπ. Μπιλάλη, ὅπ.π., σ. 210.

13. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνας καὶ Λατίνοι, ὅπ.π., σ. 127-137.

14. Σπ. Μπιλάλη, ὅπ.π., σ. 211-214. Ἀνδρόνικου Δημητρακόπουλου, ὅπ.π., σ. 26.

15. Ἄνδρ. Δημητρακόπουλου, ὅπ.π., σ. 28. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνας καὶ Λατίνοι, ὅπ.π., σ. 101, 113-114.

16. Μεθόδιου Φούγια, ἐν PG, ὅπ.π., σ. ρε'. Ελ. Μερετάκη, ὅπ.π., σ. 18.

17. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνας καὶ Λατίνοι, ὅπ.π., σ. 113-114.

Ἦ Λίβελλος ἀπεκήρυσσε τὴν καθαίρεση τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ Νικολάου τοῦ Α΄, ἐπικύρωσε τὴν καθαίρεση τοῦ Φωτίου καὶ περιεῖχε τὴν ἀναγνώριση τοῦ παπικοῦ πρωτείου ἐξουσίας¹⁸.

Τέλος, ἡ σύνοδος ἔκαψε τὰ Πρακτικὰ τῶν Φωτιανῶν Συνόδων τοῦ 861 καὶ 867¹⁹.

Ἦ σύνοδος αὐτῆ, ἡ ὁποία ἀναγνωρίζεται καὶ ὡς 8η Οἰκουμενικὴ ἀπὸ τῆ Ρωμαιοκαθολικῆ Ἐκκλησία δὲν κατάφερε νὰ ἐδραιώσει τὶς παπικὲς βλέψεις στὴν Βουλγαρία²⁰.

Τὸ 879, ὁ θάνατος τοῦ Ἰγνατίου καὶ οἱ πολιτικὲς ὑποθέσεις τοῦ Βυζαντίου ἐπέτρεψαν τὴν ἐπάνοδο τοῦ Φωτίου στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο²¹.

Ἦ Αὐτοκράτορας, μὲ ἐπιστολὴ του στὸν νέο Ἐπίσκοπο Ρώμης Ἰωάννη τὸν Η΄, ζήτησε τὴν ἀποστολὴ ἐκπροσώπων γιὰ συνοδικὴ διευθέτηση τῶν προβλημάτων²².

Ἦ Σύνοδος πραγματοποιήθηκε τὸ 879-880, προεδρεύοντος τοῦ Φωτίου, μὲ τὴν συμμετοχὴ τῶν τοποτηρητῶν καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Πάπα καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων, καθὼς καὶ 383 ἐπισκόπων.

Ἦ Σύνοδος αὐτῆ ἔμελλε νὰ εἶναι ἡ τελευταία «γενικὴ Σύνοδος τῆς ἐνωμένης ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας»²³, τὴν ὁποία θὰ ἐξετάσουμε στὴν συνέχεια.

β. Οἱ ἐπτὰ συνεδρίες²⁴

Ἦ Σύνοδος τοῦ 879-880 ὀλοκλήρωσε τὶς ἐργασίες τῆς σὲ ἐπτὰ (7) Συνεδρίες καὶ σὲ χρονικὸ διάστημα τεσσάρων (4) μηνῶν (14

18. Ἰδιο, σ. 114. Βασ. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 356-359.

19. Βασ. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 358.

20. Ἰδιο, σ. 359. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνες καὶ Λατίνοι, ὅπ.π., σ. 117.

21. Βασ. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 361. Βλέπε ἐπίσης, Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Β΄, Ἀθήνα 1994, σ. 124-125.

22. Βλ. Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, ὅπ.π., σ. 125. Johan Meijer, ὅπ.π., σ. 38.

23. Ἰωάννη Ν. Καρμίρη, Τα Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμος Ι, ἐν Ἀθήναις 1952, σ. 219.

24. Βλέπε Πρακτικὰ Συνόδου (Π.Σ.), ἐν Mansi I., Sactorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, τόμος 17α, σ. 373-524 (ὑπάρχουν ἀλλοιώσεις καὶ παραχαράξεις ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς) καὶ ἐν Δοσίθεου Ἱεροσολύμων, Τόμος Χαράς (Τ.Χ.), ἐκδόσεις Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 257-386 (στὴν ὁποία ἐκδοση καὶ παραπέμπουμε).

Νοεμβρίου 879 ἕως 13 Μαρτίου 880).

Ο Ἱερὸς Φώτιος προήδρευσε στὶς ἕξι ἀπὸ τὶς ἑπτὰ συνεδρίες καὶ σὲ μία μόνο ὁ Αὐτοκράτορας, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀπουσία του, ἐξασφάλιζε τὴν ἐλευθερία λόγου στοὺς Πατέρες τῆς Συνόδου²⁵.

Ιδιαίτερα τιμητικὴ θέση κατέχουν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ρώμης, σὲ βαθμὸ, ὥστε νὰ νομίζεται πῶς συμπροεδρεύουν²⁶, ὅπως συνέβη σὲ παλαιότερες συνόδους.

● **Στὴν πρώτη Συνεδρία**²⁷, ἀφοῦ ἀναφέρθηκαν τὰ ὀνόματα τῶν συνοδικῶν, ἀκολούθησε ἐθιμοτυπικὸς διάλογος μεταξὺ τοῦ Φωτίου καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀναγνωρίζουν τὸν Φώτιο. **Τ**ὸν λόγο παίρνει ὁ Χαλκηδόνης Ζαχαρίας, ὁ ὁποῖος μὲ καυστικὸ τρόπο, καταδικάζει τὶς ἀντιφωτιανὲς συνόδους, γελοιοποιεῖ τὸ παπικὸ πρωτεῖο καὶ τὸ ἔκκλητο, καθὼς καὶ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία τοῦ Πάπα. **Σ**τὴ συνέχεια, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ρώμης, προσφέρουν ἀρχιερατικὴ στολὴ στὸ Φώτιο ἐνώπιον τῆς συνόδου. **Χ**αρακτηριστικὸ τῆς πρώτης αὐτῆς συνεδρίας, ἡ ἐπαναλαμβανόμενη ἀναγνώριση τοῦ Φωτίου ἀπὸ τὴν Σύνοδο, ἡ ὁποία δηλώνει πῶς πάντοτε ἦταν ἐνωμένη καὶ σὲ κοινωνία μὲ αὐτόν.

● **Ἡ δευτέρα Συνεδρία**²⁸ ἀρχίζει μὲ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα Ἰωάννη τοῦ Η΄ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειο, ὅπου προτάσσει τὸ πρωτεῖο ἐξουσίας του, ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδέχεται τὸν Φώτιο, ἐνῶ προβάλλει τὶς διεκδικήσεις του ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἀντιτίθεται στὶς «ἀθρόον» χειροτονίες. **Η** Σύνοδος ἀποδέχεται, ὅσα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἀφοροῦν στὴν κοινωνία μὲ τὸ Φώτιο, τὰ ὑπόλοιπα τὰ παραπέμπει κατὰ τὴν συνήθη πρακτικὴ στὸν Αὐτοκράτορα.

Ακολουθεῖ δευτέρη ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Πατριάρχη Φώτιο αὐτὴ τὴν φορὰ, μὲ τὴν ὁποία εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἀποκατάστασή του στὸν θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ προτρέπει τὸν Φώτιο νὰ μὴν κακίσει καὶ νὰ μὴν ἐκδικηθεῖ τοὺς διώκτες του. **Σ**τὴ συνέχεια, ἀκυρώνει τὶς ἀντιφωτιανὲς συνόδους καὶ ἀξιώνει τὴν μὴ ἐκλογή πατριαρχῶν ἀπὸ τὴν τάξη τῶν λαϊκῶν. **Ο** ἐκπρόσωπος τοῦ Ρώμης Πέτρος ἀνακινεῖ τὸ ζήτημα

²⁵. Πρακτικὰ Συνόδου (Π.Σ.) ἐν Τ.Χ., σ. 377. Βλέπε ἐπίσης Johan Meijer, ὅπ.π., σ. 131.

²⁶. Johan Meijer, ὅπ.π., σ. 131-132.

²⁷. Π.Σ., σ. 257-273.

²⁸. Π.Σ., σ. 274-323.

της Βουλγαρίας, αλλά προσκρούει στους Προκόπιο Καισαρείας και Έφέσου Γρηγόριο, οί όποίοι παραπέμπουν τὸ θέμα στὸν Αὐτοκράτορα.

Ο Φώτιος, στήν συνέχεια, ἐξιστορεῖ τὰ γεγονότα τῆς ἐκθρόνισης καὶ ἀποκατάστασής του καὶ ἔπειτα παίρνουν σειρά οἱ ἐπιστολές τοῦ Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ τοῦ Β΄ πρὸς: **1)** τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειο, ὅπου καταφέρεται, χωρὶς νὰ κατανομάζει, ἐναντίον τῶν Παπῶν Νικολάου Α΄ καὶ Ἀνδριανοῦ Β΄ καὶ ἀναγνωρίζει τὸν Φώτιο καὶ **2)** τὸν Φώτιο, μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ ἀναγνωρίζει καὶ ἐκφράζει τὴν ἀφοσίωσή του στὸ πρόσωπο τοῦ Φωτίου, φτάνει δὲ στὸ σημεῖο νὰ τὸν ἀποκαλεῖ «τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος»²⁹ καὶ νὰ ἀποκαλεῖ τοὺς Πάπες «λύσαν αἰρετικήν»³⁰. Συστήνει τὴν ἀναγνώριση καὶ κοινωνία μὲ τὸν Φώτιο καὶ σὲ ἀντίθετη περίπτωση προτάσσει τὸ ἀνάθεμα. **Τέλος**, ἀναφέρεται στοὺς Ἡλία, Ἰωσήφ καὶ Τύρου Θωμᾶ, οἱ ὁποῖοι συκοφάντησαν τὸν Φώτιο στήν Ἰγνατιανὴ σύν-οδο τοῦ 870, καὶ παρακαλεῖ τὸν Φώτιο νὰ συγχωρέσει τὸν Τύρου Θωμᾶ, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ μόνος ἐν ζωῇ ἀπὸ τοὺς τρεῖς. **Ἡ** σύνοδος ἀποδέχεται τὶς δύο αὐτὲς ἐπιστολές, καθὼς καὶ τὴν συνημμένη ἀπολογητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Θωμᾶ.

Οἱ Λατῖνοι ἐκπρόσωποι δὲ χάνουν τὴν εὐκαιρία, ἡ ὁποία παρουσιάζεται, καὶ προτείνουν νὰ ἀνατεθεῖ τὸ θέμα τῆς συγχώρεσης στὸν Πάπα, προβάλλοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ ἐκκλητο. **Ἡ** Σύνοδος, ὅμως, ἀντικρούει τὴν πρόταση αὐτή, ἀναγνωρίζοντας ὡς μόνο ἀρμόδιο τὸν Φώτιο, καθὼς «κατ' αὐτοῦ διεπράχθησαν τὰ ἀδικήματα». **Ὅπως** καὶ συμβαίνει, καθὼς ὁ Φώτιος συγχωρεῖ ἐνώπιον τῆς Συνόδου τὸν Τύρου Θωμᾶ.

Ἡ δεύτερη συνεδρία τελειώνει μὲ ἐπιστολὴ τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου πρὸς τὸν Φώτιο, μὲ τὴν ὁποία ἐκφράζει τὴν ἀφοσίωσή του πρὸς αὐτόν, καθὼς καὶ μὲ ἀντίστοιχη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀντιοχείας Θεοδοσίου, ὁ ὁποῖος παράλληλα συμμαρτυρεῖ τὸν Τύρου Θωμᾶ. **Τὸ** ἴδιο πράττει καὶ ὁ Ἀβράμιος Σαμοσάτων, μὲ ἐπιστολὴ του.

● **Ἡ τρίτη Συνεδρία**³¹, ἀρχίζει μὲ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα πρὸς τὴν Σύνοδο, μὲ τὴν ὁποία προτρῖπει τοὺς πατέρες νὰ ἔχουν κοινω-

29. Π.Σ., σ. 307, 93.

30. Π.Σ., σ. 307, 92.

31. Π.Σ., σ. 324-348.

νία μὲ τὸν Φώτιο καὶ νὰ τὸν ἀποδέχονται ὡς κατέχοντα τὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἐπίσης κάνει λόγο γιὰ τὴν «ἄθρόον» χειροτονία τοῦ Φωτίου, ζητᾷ τὴν ἐπαρχία τῆς Βουλγαρίας καὶ σὲ δύο σημεία³² προτάσσει τὸ ἔκκλητο καὶ τὸ πρωτεῖο του.

Ἡ Σύνοδος ἀπάντησε πάλι ὅτι οὐδέποτε διέκοψε τὴν κοινω- νία μὲ τὸν Φώτιο, ἐνῶ τὸ θέμα τῆς Βουλγαρίας τὸ παρέπεμψε στὸν Αὐτοκράτορα. Ὅσο γιὰ τὴν «ἄθρόον» χειροτονία τοῦ Φω- τίου, τὴν δικαιολογοῦν οἱ Καισαρεῖας Προκόπιος καὶ Χαλκηδό- νος Ζαχαρίας, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦν πληθώρα θεολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐπιχειρημάτων.

Ἡ συνέχεια ἀνήκει στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος δηλώνει τὴν ἀφοσίωσή του στὸν Φώτιο, προτάσσει ἀνάθεμα καὶ καθαίρεση σὲ ὅσους δὲν τὸν ἀπο- δέχονται, καὶ ἀκολουθῶς στὸν Μεγάλο Φώτιο, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μεγαλοψυχίας του συγχωρεῖ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀδίκησαν.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωση τοῦ «Κομμονιταρίου» τοῦ Πάπα Ἰω- ἀννη, δηλαδή οἱ προσωπικὲς του ἐντολές, ἀλλὰ καὶ τῆς συνόδου τῆς Ρώμης, πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους στὴν Κωνσταντινούπολη, Παῦλο, Εὐγένιο καὶ Πέτρο. Μεταξὺ ἄλλων, οἱ ὁδηγίες αὐτὲς ἐγείρουν τὸ θέμα τῆς Βουλγαρίας, ἀκυρώνουν τὶς ἀντιφωτιανὲς συνόδους καὶ τέλος ἐκφράζουν τὴν ἐπιθυμία τοῦ Πάπα καὶ προ- τρέπουν νὰ μὴν ἐκλέγονται «ἄθρόον» Πατριάρχες. Χαρακτη- ριστικὴ εἶναι ἡ φράση τοῦ κομμονιταρίου «πάπας πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν»³³, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὸ πρωτεῖο τοῦ Ρώμης.

Οἱ προκλήσεις αὐτὲς δὲ μένουν ἀναπάντητες· ὁ Μαρτυρουπό- λεως Ἡλίας παρατηρεῖ χαρακτηριστικὰ «τῆς ἡμετέρας κοινω- νίας γέννησθε συγκληρονόμοι»³⁴, δέχεται δηλαδή τοὺς παπικοὺς ὡς σχισματικούς, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέφουν στὴν κοινω- νία μὲ τοὺς ἄλλους θρόνους.

• Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων πραγματοποιεῖται ἡ τέ- ταρτη Συνεδρία³⁵, ἡ ὁποία ἐγκαινιάζεται μὲ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἀντιοχείας Θεοδοσίου πρὸς τὸν Φώτιο, τὸν ὁποῖο εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν συγχώρεση τοῦ Τύρου Θωμᾶ, καὶ δηλώνει πὼς οὐδέποτε κα-

32. Π.Σ., σ. 325, 6 καὶ 327, 12.

33. Π.Σ., σ. 344, 53.

34. Π.Σ., σ. 346, 60.

35. Π.Σ., σ. 349-362.

ταφέρθηκε ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀντιοχέων ἐναντίον του.

Με τὸ πέρασ τῆς ἐπιστολῆς ἀκολουθεῖ ἡ προκλητικὴ φράση τοῦ Καρδινάλιου Πέτρου, ὁ ὁποῖος χαίρεται γιὰ τὴν ὁμόνοια, διότι «συνηυδόκησαν οἱ θρόνοι μετὰ τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου ἡμῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ πάπα, καὶ γὰρ ἐκεῖνη ἐστὶ κεφαλὴ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν»³⁶, ἡ ὁποία μένει ἀναπάντητη, χάριν ἴσως τῆς εἰρήνευσης τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὴν παρουσίαση ἐπιστολῆς, τοῦ νέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἡλία, γίνεται διάλογος καὶ ἀναψηλάφηση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. **Σ**υγκεκριμένα ἐξετάζονται τὰ ἐξῆς σημεία: **α)** ἡ ἀπαίτηση τοῦ Πάπα νὰ τοῦ ἀποδοθεῖ ἡ Βουλγαρία, **β)** ἡ θέση του κατὰ τῆς ἀθρόον χειροτονίας, **γ)** ἡ ἀκύρωση τῶν ἀντιφωτιανῶν συνόδων, **δ)** ἡ τοποθέτηση πῶς μόνο ἀπὸ τοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως κλήρου, θὰ πρέπει νὰ ἐκλέγεται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ **ε)** ὁ ἀναθεματισμὸς ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν κοινωνοῦν μετὰ τὸν Φῶτιο.

• **Ἡ πέμπτη Συνεδρία**³⁷ πραγματοποιεῖται τὸν Ἰανουάριο τοῦ 880.

Σ’ αὐτῇ: **α)** ἀναγνωρίζεται ἡ εἰκονόφιλη Σύνοδος τῆς Νικαίας τοῦ 787 ὡς Ζ’ Οἰκουμενικὴ, ἔπειτα ἀπὸ πρόταση τοῦ Φωτίου καὶ **β)** διατυπώνονται οἱ τρεῖς Κανόνες τῆς Συνόδου. **Ἐ** πρῶτος Κανόνας ὀρίζει ὅ,τι ὅταν ὁ Ρώμης καταδικάζει κάποιον, κληρικὸ ἢ λαϊκὸ, ἡ καταδίκη αὐτῆ νὰ γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ ἀντίστροφο. **Ἐ** δεύτερος δὲν ἐπιτρέπει στοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ κατέρχονται ἀπὸ τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα στὸ μοναχικὸ σχῆμα, καὶ ὁ τρίτος ὀρίζει ἀνάθεμα στὸν λαϊκὸ ἐκεῖνο, ὁ ὁποῖος θὰ τιμωρήσει ἐπίσκοπο χωρὶς νὰ λάβει ὑπόψη του τὶς βασιλικὲς προσταγὰς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους.

Σὲ αὐτῇ τὴν συνεδρίαση ἀντιμετωπίζεται καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Μητροφάνη Σμύρνης, ὁ ὁποῖος δὲν βρισκόνταν σὲ κοινωνία μετὰ τὸν Φῶτιο καὶ ὑπογράφονται τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου.

Ἀπὸ τὴν πέμπτη συνεδρίαση, ἀξίζει ἀκόμα νὰ μνημονεύσουμε τὰ λόγια τοῦ παπικοῦ ἐκπροσώπου, ὅτι ὁ Πάπας Ἰωάννης ἔδωσε τὴν ἐξουσία του «δεσμεῖν τε καὶ λύειν»³⁸ στὸν Φῶτιο, ἐγείροντας πάλι τὶς παπικὲς ἀξιώσεις περὶ πρωτείου ἐξουσίας.

³⁶. Π.Σ., σ. 353, 15.

³⁷. Π.Σ., σ. 362-376.

³⁸. Π.Σ., σ. 367-368, 21 καὶ 369, 25.

• **Ἡ** ὑπογραφή καὶ ἐπικύρωση τῶν Πρακτικῶν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειο, πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν **ἕκτη Συνεδρία**³⁹ στὰ ἀνάκτορα.

Ἐκεῖ ὁ Αὐτοκράτορας πρότεινε, ἀντὶ νέου Δογματικοῦ Ὁρου, νὰ ἀναγνωσθεῖ καὶ νὰ ἐπικυρωθεῖ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, τῶν Συνόδων Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. **Ἡ** πρόταση ἔγινε ἀποδεκτὴ καὶ προστέθηκε ἡ παρακάτω δήλωση - προειδοποίηση: ὅτι κάθε προσθήκη ἢ ἀφαίρεση ἢ ἀλλοίωση στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἐπιφέρει ἀνάθεμα σὲ λαϊκὸ καὶ καθαίρεση σὲ κληρικὸ.

Στὴν συνεδρίαση αὐτὴ παρέστησαν καὶ ὑπέγραψαν τὰ Πρακτικὰ ὁ Μέγας Φῶτιος, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρώμης, καθὼς καὶ 18 ἐπίσκοποι ὡς ἐκπρόσωποι τῶν 383 πατέρων τῆς Συνόδου.

• **Ἡ ἕβδομη** καὶ τελευταία **Συνεδρία**⁴⁰ ἔλαβε χώρα στὴν Ἁγία Σοφία, ὅπως καὶ οἱ πέντε πρῶτες, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπικύρωση τῆς ἕκτης Συνεδρίασης ἀπὸ ὅλη τὴν Σύνοδο. **Ν**ὰ παρατηρήσουμε στὸ σημεῖο αὐτό, ὅτι ὁ Φῶτιος δὲν συνυπέγραψε τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου, ἀφοῦ ἡ Σύνοδος εἶχε ὡς ἀφορμὴ σύγκλησής της, τὸ πρόσωπό του.

* * *

Στὴν Σύνοδο αὐτὴ τοῦ 879-880 μπορεῖ εὐκόλα νὰ διακρίνει κανεὶς τὶς προσδοκίες καὶ ἐπιδιώξεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες παρουσιάζονται κάτω ἀπὸ τὸ πέπλο τῆς ἐπούλωσης τοῦ σχίσματος καὶ ἐξαντλοῦνται:

α) στὴν ἀπόσπαση τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, **β)** στὴν μὴ ἐπανάληψη ἀθρόον χειροτονίας πρὸς πλήρωση Πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ **γ)** στὴν ἐπιβολὴ τοῦ πρωτείου ἐξουσίας, τῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ ἔκκλητου τοῦ Πάπα Ρώμης.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διαπίστωση πῶς ὑπάρχουν περὶ τὶς δέκα ἐπτὰ (17) παπικὲς προκλήσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι καταγεγραμμένες στὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου.

Μολοταῦτα ἡ βούληση τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου γιὰ εἰρήνευση καὶ καταλλαγὴ τῆς Ἐκκλησίας, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιστάσιᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὀδήγησαν στὴ λήψη σωστῶν ἀποφάσεων, οἱ ὁποῖες καὶ ἔτυχαν καθολικῆς ἀποδοχῆς.

39. Π.Σ., σ. 376-382.

40. Π.Σ., σ. 382-386.

γ. Θέματα και αποφάσεις τῆς Συνόδου

Α. Πρῶτο θέμα ἀποτελεῖ ἡ ἀποκατάσταση τοῦ Φωτίου στὸν θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πὸ ἣταν καὶ ὁ βασικὸς λόγος σύγκλησης τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Ἡ καθολικὴ ἀποδοχὴ τοῦ Φωτίου ὡς Πατριάρχῃ καὶ ἡ ἀκύρωση τῶν ἀντιφωτιανῶν συνόδων γεφύρωσαν τὶς σχέσεις τῶν ἀνατολικῶν θρόνων μὲ τὴν Ἐκκλησίᾳ Ρώμης.

Ἰδιαιτέρως σημασίᾳ εἶναι ἡ στάση τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ὁποίων δήλωναν σὲ κάθε εὐκαιρία ὅτι οὐδέποτε διέκοψαν τὴν κοινωνία μὲ τὸν Φώτιο, οὐδέποτε ἀποσχίσθηκαν καὶ ὅτι πάντοτε ἀναγνώριζαν τὸν Φώτιο ὡς Πατριάρχῃ καὶ Ἀρχιερέᾳ⁴¹. **Κ**αὶ αὐτό, γιατί στὴν ἀντιφωτιανὴ σύνοδο τοῦ 869-870, ἡ ὁποία καταδίκασε τὸν Φώτιο, διαπράχθηκαν, ὅπως λέγουν, ἄνομες μηχανουργίες καὶ δολοπλοκίες, μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀνατολικῶν θρόνων νὰ λειτουργοῦν καθ' ὑπέρβασιν τῶν ἐντολῶν τους⁴².

Στὸν ἀντίποδα βρίσκεται ὁ Πάπας καὶ οἱ ἀντιπρόσωποί του, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἀναγνώριζον τὸν Φώτιο, *στρουθοκαμηλίζουν*, θὰ λέγαμε, καὶ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους νὰ βρεθοῦν καὶ αὐτοὶ σὲ κοινωνία μὲ τὸν Φώτιο.

Ὅπως μπορεῖ νὰ παρατηρήσει κανεὶς, ἡ ἀναγνώριση τοῦ Φωτίου ἀπὸ τὸν Πάπα Ἰωάννη τὸν Η΄ ἦταν καὶ ἀποτέλεσμα: **1.** τῶν αὐτοκρατορικῶν πιέσεων, **2.** τῆς παπικῆς ἐπιθυμίας γιὰ διακήρυξη τοῦ πρωτείου ἐξουσίας του, ἀλλὰ καὶ τῆς προσδοκίας του, ὅπως τοῦ ἀποδοθεῖ ἡ Βουλγαρία ὡς ἀντάλλαγμα καὶ **3.** τῆς ἀσφυκτικῆς πίεσης καὶ ἀνασφάλειας πὸ ἔνιωθε ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία, καθὼς οἱ Σαρακηνοὶ εἶχαν εἰσβάλλει στὴν Ἰταλία⁴³.

Ἡ στάση τοῦ Πάπα στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι τὸ λιγότερο ἀνέντιμη, καθὼς μὲ τὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀποποιεῖται τὶς εὐθύνες τῶν προκατόχων του καὶ ἀποκηρύσσει τὰ ὅσα ἔγιναν ἐναντίον τοῦ Φωτίου, λέγοντας μάλιστα ψευδῶς, ὅτι οἱ πάπες Νι-

41. Βλέπε μεταξύ ἄλλων, Π.Σ., σ. 268, 37. 272, 51. 286, 35. 288, 40. 296, 61. 305, 89. 313, 102. 338, 34. 339, 37. 356, 24.

42. Βλέπε, Π.Σ. 312, 98. 314, 103. 320, 119. 350, 67. 351, 11. 354, 18. Ἐπίσης, Διον. Α. Ζακυνθηνοῦ, Βυζαντινὴ Ἱστορία, ἐν Ἀθήναις 1977, σ. 259 καὶ ἐξῆς.

43. Κωνσταντίνου Σιαμάκη, ὅπ.π., σ. 48. Βασ. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 361. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνες καὶ Λατίνοι, ὅπ.π., σ. 125.

κόλαος Α΄ και Ἀνδριανὸς ὁ Β΄ δὲν ἀποδέχθηκαν τὶς κατὰ τοῦ Φωτίου πράξεις καὶ ὅτι πάντοτε τὸν ὑποστήριζαν⁴⁴. Στὴν ἀντίστοιχη πρὸς τὸ Φώτιο ἐπιστολή του ἀποκηρύσσει τὶς ἀντιφωτιανὲς συνόδους, λέγοντας μάλιστα ψευδῶς, ὅτι ὁ Πάπας Ἀνδριανὸς δὲν ὑπέγραψε τὰ πρακτικά⁴⁵. Στὸ δὲ κομμονιτώριό του ζητᾷ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους του νὰ ἀποκηρύξουν τὶς ἀντιφωτιανὲς συνόδους, ἐνώπιον τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου⁴⁶. Πραγματικά, ἀποκηρύσσονται οἱ ἀντιφωτιανὲς σύνοδοι τόσο ἀπὸ τοὺς παπικοὺς ἀντιπροσώπους ὅσο καὶ ἀπ’ ὅλη τὴν Σύνοδο⁴⁷.

Β. Ἄλλη σπουδαία ἀπόφαση τῆς Συνόδου εἶναι ἡ ἀναγνώριση καὶ ἀνακήρυξη τῆς εἰκονόφιλης Συνόδου τῆς Νικαίας τοῦ 787 σὲ Οἰκουμενική, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ πρόταση τοῦ Φωτίου⁴⁸. Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συναριθμήθηκε στὶς ὑπόλοιπες, μὲ τὴν ἀπειλὴ μάλιστα ἀναθέματος σὲ ὅσους δὲν τὴν ἀποδέχονται.

Γ. Τρίτη σημαντικὴ ἀπόφαση, ἡ ἐπικύρωση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων Νίκαιας-Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐπικύρωση πραγματοποιήθηκε, ὅπως εἶπαμε, ὕστερα ἀπὸ πρόταση τοῦ Αὐτοκράτορα⁴⁹, ὁ ὁποῖος διέβλεψε τὴν ἀνάγκη διατύπωσης Δογματικοῦ Ὁροῦ, καθὼς ἡ Σύνοδος εἶχε συγκληθεῖ ὡς Οἰκουμενική⁵⁰.

Μὲ τὴν προσθήκη τῆς δήλωσης στὸν Ὁρο τῆς Συνόδου, ὅτι ἀπαγορεύεται κάθε προσθαφαίρεση καὶ ἀλλοίωση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, στὴν οὐσία, *φωτογραφίζεται* ἡ αἰρετικὴ προσθήκη τοῦ Filioque, ἡ ὁποία βρισκόνταν ἤδη σὲ χρῆση ἀπὸ τοὺς Δυτικούς.

Τὸ περίεργο εἶναι, ὅτι καὶ οἱ παπικοὶ συνυπέγραψαν τὸν ὄρο. Εἴτε διότι δὲν ἀντελήφθησαν τὴν ἐνέργεια αὐτῆ⁵¹, εἴτε διότι, ἂν καὶ ὑπῆρχε ἡ διδασκαλία καὶ προσθήκη τοῦ Filioque ἤδη ἀπὸ τὴν σύνοδο τοῦ Toledo τὸ 400 μ.Χ. καὶ γενικότερα ἀπὸ τὸν Ε΄ καὶ

44. Π.Σ., σ. 281, 21.

45. Π.Σ., σ. 292, 50-51.

46. Π.Σ., σ. 345, 58.

47. Π.Σ., σ. 361, 45-48.

48. Π.Σ., σ. 363, 3-4.

49. Π.Σ., σ. 377, 4-5.

50. Βασ. Στεφανίδη, ὄπ.π., σ. 364. Μεθόδιου Φούγια, Ἑλληνας καὶ Λατίνοι, ὄπ.π., σ. 165.

51. Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, ὄπ.π., σ. 133.

ΣΤ' αιώνα, ωστόσο επισήμως ή προσθήκη αυτή δεν είχε υιοθετηθεί από τὸ θρόνο τῆς Ρώμης⁵². Ἄλλωστε ή ἀπαγόρευση προσθήκης στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὑπῆρχε ἤδη στὸν Ζ' κανόνα τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Ἐφεσος 431).

Δ. Τέταρτη σημαντικὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου ἀποτελεῖ ὁ Α' Κανόνας⁵³, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὁ Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἔχει ὡς καταδικασμένους αὐτούς, τοὺς ὁποῖους καταδίκασε ὁ Ρώμης καὶ τὸ ἀντίστροφο.

Ο Κανόνας αὐτός, ὁ ὁποῖος θεσπίσθηκε ἔπειτα ἀπὸ πρόταση τῶν Λατίνων ἐκπροσώπων⁵⁴, ὀρίζει ὡς τελεσίδικες τὶς ἀποφάσεις πὸν λαμβάνονται γενικὰ στοὺς θρόνους καὶ δὲ δίνει δικαίωμα προσβολῆς των σὲ κάποιο ἄλλο, ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο Πατριαρχεῖο. **Μ**ε τὸν τρόπο αὐτό, καταργεῖται τὸ παπικὸ ἐξουσιαστικὸ πρωτεῖο καὶ ἔκκλητο, καθὼς ἀποτρέπεται κάθε ἀνάμειξη καὶ εἰσπήδηση στὰ ἐσωτερικὰ ἄλλης ἐκκλησίας.

Ο Κανόνας αὐτὸς ὀρίζει μόνο πρεσβεῖο τιμῆς στὸν θρόνο τῆς Ρώμης καὶ ὄχι πρωτεῖο ἐξουσίας.

Ε. Τέλος, λύθηκε τὸ ζήτημα τῆς ἀθρόον χειροτονίας.

Παραμερίστηκαν οἱ ἐνστάσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἐξῆς διατύπωση: «Ἐκαστος θρόνος ἔσχεν ἀρχαία τινὰ παραδεδομένα ἔθη. Καὶ οὐ χρῆν περιὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους διαφιλονικεῖν καὶ ἐρίζειν, φυλάττει δὲ καὶ ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία, ἴδια τινὰ ἔθη ἄνωθεν παραλαβοῦσα· ὡσαύτως καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι»⁵⁵.

Αὐτονόητο εἶναι ὅτι ὀφείλουμε νὰ βάλουμε ἕναν περιορισμὸ στὴ λέξη «ἔθη». **Ο** περιορισμὸς αὐτὸς πρέπει νὰ ἔχει ὡς κριτήριον τὴν ὀρθὴ Πίστη καὶ τὴν σωτηρία. **Σ**υνεπῶς, ὡς ἔθος δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ γιὰ παράδειγμα τὸ Filique, ἀλλὰ παραδόσεις ὅπως, ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση τῶν κληρικῶν, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ναῶν καὶ γενικῶς ὅ,τι δὲν ἀντιβαίνει τὴν Πίστη καὶ δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἐκκλησίας.

δ. Οἰκουμενικότητα τῆς Συνόδου

Ἡ Σύνοδος τοῦ 879-880, εἶναι ὅπως σημειώσαμε, ἡ τελευταία

52. Ἰδιο.

53. Π.Σ., σ. 366, 16.

54. Π.Σ., σ. 366, 14.

55. Π.Σ., σ. 360, 41.

Γενική Σύνοδος τῆς ἐνωμένης ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας. **Μ**πορεῖ ὁμως νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς 8η Οἰκουμενική;

Γιὰ νὰ συμβεῖ αὐτό, πρέπει νὰ ἐκπληρῶνει κάποιους ὅρους⁵⁶, ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς.

Κατ' ἀρχὴν συγκεντρῶνει ὅλους τοὺς ἐξωτερικοὺς:

1. Ἡ Σύνοδος συγκλήθηκε ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα,
2. Συμμετεῖχαν ὅλες οἱ τοπικὲς ἐκκλησίες, καὶ
3. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ἔγιναν καθολικὰ ἀποδεκτές.

Ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς, πληροῖ τοὺς ἐξῆς:

1. Οἱ ἀποφάσεις, οἱ Κανόνες καὶ ὁ Ὅρος Τῆς δὲν ἀντιβαίνουν τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὶς προγενέστερες Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

2. Ὅπως διακρίνεται στὰ Πρακτικά, εἶναι διάχυτη ἡ πεποίθησις τῶν πατέρων τῆς Συνόδου ὅτι συμμετέχουν σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο⁵⁷. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν τέταρτη πράξι καὶ ἐξῆς, ἡ Σύνοδος αὐτοαποκαλεῖται Οἰκουμενική, καὶ ὀνομάζεται ὡς τέτοια καὶ ἀπὸ τοὺς παπικοὺς ἐκπροσώπους καὶ ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα.

3. Τὰ θέματα ποὺ τὴν ἀπασχόλησαν ἦταν καθολικῆς φύσεως καὶ
4. Διατύπωσε Δογματικὸ Ὅρο.

Εἶναι σημαντικὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν ἐπόμενη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἄρα ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἡ Σύνοδος τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀναγνωρίζεται ἔμμεσα ὡς Οἰκουμενική.

Ὡστόσο μέχρι τώρα δὲν ἔχει ἀναγνωριστεῖ ὡς Οἰκουμενικὴ ἀπὸ κάποια ἄλλη Γενικὴ Σύνοδο. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, στὸ Πηδάλιο, δὲν τὴν συναριθμεῖ στὶς ὑπόλοιπες Οἰκουμενικὲς, γιατί καθὼς λέγει δὲν «ἐξεδόθη ἐν αὐτῇ καινὸς ὅρος περὶ δόγματος»⁵⁸, ὅπως συμβαίνει μὲ τὶς Οἰκουμενικὲς.

Πράγματι, ὁ Δογματικὸς Ὅρος τῆς Συνόδου, δὲν διατυπώνει κάτι καινούργιο, ὁμως αὐτὸ ἔγινε, διότι δὲν ὑπῆρχαν οἱ ἀνάλογες ἐξωτερικὲς προκλήσεις.

Κατὰ πόσον ὁμως, εἶναι ἀπαραίτητος καινούργιος Δογματικὸς Ὅρος γιὰ τὴν ἀναγνώριση μιᾶς Συνόδου σὲ Οἰκουμενική;

56. Βλέπε Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Πηδάλιον, ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστήρ», Ἄλ. & Ε. Παπαδημητρίου, Ἀθήνα 1970, σ. 118, σημείωση 1. Ἁγίου Νεκταρίου, Μελέτη Ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ Σχίσματος, ὅπ.π., σ. 104-107. Παναγιώτῃ Ἱ. Μπούμη, Κανονικὸν Δίκαιον, Ἀθήνα 1991, σ. 200-201.

57. Βλέπε, Π.Σ., σ. 358, 33. 367, 20. 373, 40. 374, 47-48. 375, 49. 377, 4, καθὼς καὶ σὲ ἄλλα σημεία.

58. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Πηδάλιον, ὅπ.π., σ. 361.

Τὸ πρόσκομμα αὐτὸ τὸ προσπερνοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν τὴν Σύνοδο τοῦ 879-880 ὡς Οἰκουμενική, ἐκφράζοντας τὴν κοινὴ συνείδηση, πολλοὶ μεγάλοι καὶ σπουδαῖοι Πατέρες, ὅπως οἱ: Θεόδωρος Βαλσαμών, Νεῖλος Θεσσαλονίκης, Νεῖλος Ρόδου, Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Μάρκος Ἐφέσου, Γεννάδιος Σχολάριος, Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, Κων/νος Οἰκονόμος⁵⁹, ὁ Νεκτάριος Πενταπόλεως⁶⁰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἐπίσης, ἡ Σύνοδος τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ οἱ τρεῖς Κανόνες Της κατέχουν ἰδιαίτερο κύρος στὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας. **Εἶ**ναι χαρακτηριστικὸ ὅτι οἱ Κανόνες Της ἔχουν ἐνταχθεῖ σ' ὅλες τὶς μεταγενέστερες Κανονικὲς Συλλογές.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἂν καὶ συνυπέγραψε καὶ ἀποδέχτηκε τὴν Σύνοδο, ὥστόσο γιὰ εὐνόητους λόγους τὴν παραγκώνισε τὸν 12ο αἰῶνα καὶ ἀναγνώρισε ὡς 8η Οἰκουμενικὴ τὴν Ἱγνατιανὴ σύνοδο τοῦ 869⁶¹, ἡ ὁποία, ὅπως εἶδαμε, εἶχε ἀποκηρυχθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Λατίνους στὴν Σύνοδο τοῦ 879-880.

Τὴν ἀποκατάσταση τῆς Φωτιανῆς Συνόδου τοῦ 880 στὴν συνείδηση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας ἀνέλαβε ὁ Τσέχος Ρωμαιοκαθολικὸς Ἱστορικὸς Δροννίκ, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀναρωτιέται τὸ ἐξῆς:

«**Ε**ὰν ἡ Ἡ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (ἡ Ἱγνατιανὴ δηλαδὴ) ἀκυρώθηκε ἀπὸ τὸν Πάπα Ἰωάννη Η', πῶς αὐτὴ ἡ παπικὴ ἀπόφαση δύναται νὰ εἶναι ἀπειθῆς καὶ γιατί αὐτὴ ἡ σύνοδος ἔχει θέση στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία, μεταξύ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων;»⁶².

Ἡ συμβολὴ τοῦ Δροννίκ, ἴσως ἀποτελεῖ τὴν μόνη ὄψη στὴ Δύση μέσα στὴν δυσφημιστικὴ ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Φωτίου⁶³, ἡ ὁποία ἔφτασε στὸ σημεῖο τῆς παραποίησης τῶν πηγῶν ἀπὸ τοὺς Ἱησουῖτες⁶⁴. **Τ**ὰ τελευταία χρόνια παρατηρεῖται μιὰ σταδιακὴ

59. Ἰωάννου Καρμίρη, ὅπ.π., σ. 219.

60. Ἀγίου Νεκταρίου, ὅπ.π., σ. 273 καὶ ἐξῆς.

61. Johan Meijer, ὅπ.π., σ. 70-71.

62. Ἐν Μεθοδίου Φούγια, Ἑλληνες καὶ Λατῖνοι, ὅπ.π., σ. 122.

63. Βασ. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 365. Σπ. Μπιλάλη, ὅπ.π., σ. 218-219. Παν. Κ. Χρήστου, «Ἡ μνήμη τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου», ἐν Κληρονομία, τόμ. 23, Θεσσαλονίκη, Ἰούνιος-Δεκέμβριος 1991, σ. 148-149.

64. Κωνσταντίνου Σιαμάκη, ὅπ.π., σ. 91, 104-110. Βλέπε καὶ Παν. Κ. Χρήστου, ὅπ.π., σ. 137-141.

